



## Riigikogu sotsiaalkomisjoni istungi protokoll nr 85

Tallinn, Toompea ja videosild

Esmaspäev, 04. november 2024

Algus 11.10, lõpp 12.53

**Juhataja:** Madis Timpson (esimees)

**Protokollijad:** Riin Lindpere (konsultant), Kristi Tori (konsultant)

**Võtsid osa:**

Komisjoni liikmed: Hele Everaus, Kalle Grünthal, Karmen Joller, Kert Kingo, Irja Lutsar, Eero Merilind, Riina Solman, Aleksandr Tšaplõgin

Komisjoni ametnikud: Heidi Barot (nõunik-sekretariaadijuhataja), Helgi Kundla (nõunik), Kristi Reindla (nõunik)

**Puudus:** Helmen Kütt

**Kutsutud:** MTÜ Õiglase Riigi Nimel esindajad Teele Jöks ja Merike Seling, Sotsiaalministeeriumi laste ja perede osakonna perepoliitika juht Kadri Raid (2. päevakorrapunkt); Sotsiaalministeeriumi hoolekande osakonna juhataja Kersti Suun-Deket, hüvitiste ja pensionipoliitika osakonna nõunik Liidia Soontak, Eesti Linnade ja Valdade Liidu nõunik Mailiis Kaljula, Eesti Pensionäride Ühenduse Liidu juhatuse esimees Andres Ergma (3. päevakorrapunkt); Sotsiaalministeeriumi tervishoiuteenuste osakonna juhataja Nikita Panjuškin, sama osakonna nõunik Aia Simm (4. päevakorrapunkt)

**Päevakord:**

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Kollektiivse pöördumise „Iga laps on oluline!“ arutelu
3. Vabariigi Valitsuse algatatud sotsiaalhoolekande seaduse muutmise seaduse (pensionäritoetus) (508 SE) eelnõu teise lugemise ettevalmistamine (kaasamine)
4. Vabariigi Valitsuse algatatud vereseaduse muutmise seaduse (476 SE) eelnõu teise lugemise ettevalmistamine
5. Info ja muud küsimused

**1. Nädala töökava kinnitamine**

**Komisjoni istung esmapäev, 4. november 2024 kell 11.10**

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Kollektiivse pöördumise „Iga laps on oluline!“ arutelu
3. Vabariigi Valitsuse algatatud sotsiaalhoolekande seaduse muutmise seaduse (pensionäritoetus) (508 SE) eelnõu teise lugemise ettevalmistamine (kaasamine)
4. Vabariigi Valitsuse algatatud vereseaduse muutmise seaduse (476 SE) eelnõu teise lugemise ettevalmistamine
5. Info ja muud küsimused

## **Komisjoni istung teisipäev, 5. november 2024 kell 14.00**

1. Vabariigi Valitsuse algatatud sotsiaalhoolekande seaduse ja tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse (iseseisev õendusabi ööpäevaringse erihooldusteenuse osutamisel) (496 SE) eelnõu teise lugemise ettevalmistamine (kaasamine)
2. Vabariigi Valitsuse algatatud perehüvitiste seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (507 SE) eelnõu teise lugemise ettevalmistamine (kaasamine)
3. Vabariigi Valitsuse algatatud sotsiaalhoolekande seaduse ja käibemaksuseaduse muutmise seaduse (vaimse tervise teenus) (500 SE) eelnõu teise lugemise ettevalmistamine (kaasamine)
4. Info ja muud küsimused

### **Otsustati:**

**1.1.** Kinnitada nädala töökava (konsensus: Hele Everaus, Kalle Grünthal, Karmen Joller, Irja Lutsar, Eero Merilind, Riina Solman, Madis Timpson, Aleksandr Tšaplõgin).

### **2. Kollektiivse pöördumise „Iga laps on oluline!“ arutelu**

**Teele Jõksi** sõnul on rahvaalgatus „Iga laps on oluline“, mille algatasid Teele Jõks, Liina Virolainen, Archibald-Stiwan Kald, Astrea Simulman, Liina Normet ja Merike Seling (pöördumise algatajad), allkirjastanud 13060 inimest. 2022. aasta lõpus võeti Riigikogus vastu perehüvitiste seaduse, perekonnaseaduse ja töölepingu seaduse muutmise seadus, mille president Alar Karis teisel katsel ka välja kuulutas. President tõi seejuures välja, et seadus on problemaatiline õiglase kohtlemise seisukohast. Selle seadusega loodi kahe- ja kolmelapseliste perede vahele varasemast suurem vahe riiklikes toetustes. Kolme- ja enamalapseliste peredele mõeldud peretoetus indekseeriti ning loodi lasterikka pere toetusest sujuva väljumise skeem. Eelnõu menetluse ajal sai see ühiskonnas rohkesti negatiivset tagasisidet. Kolme nädalaga koguti üle 8400 allkirja rahvaalgatusele „Peretoetused õiglaseks!“, mille algatasid Liina Virolainen ja Teele Jõks ja mida tutvustati 10. novembril 2022. aastal sotsiaalkomisjoni avalikul istungil. Sisulist muutust toetussüsteemis tänaseni toimunud ei ole. Eelnev rahvaalgatus ei käsitlenud peretoetuse indekseerimist ega sujuva väljumise skeemi, vaid keskendus toetussummadele, mida riik 2022. aastal vastu võetud seadusega erineva suurusega peredele kehtestas. Käesoleva algatuse allkirjastanud rõhutavad, et iga laps on oluline. Seetõttu ei nõustuta praegu kehtiva laste- ja perede riikliku toetamise korraga. 2022. aasta seadusega oli vahe ühe lapse võrra erineva suurusega perede toetamise vahel ligi neljakordne ühe lapse kohta. Iga-aastase indekseerimisega oleks vahe suurenenud arvestamata pere sissetulekuid. Praeguseks on olukord mõneti muutunud, kuid põhimõte on jäänud samaks. Eesti riik tähtsustab lapsi ja lastega peresid väga erinevalt. Toetus ühe lapse kohta on täna kolmelapselisele perele kolm korda suurem kui kahelapselisele perele. Seda hoolimata Eesti Advokatuuri 2023. aasta kevadel uuele koalitsioonile tehtud ettepanekust, mis oli järgmine: „Kohtleme lapsi toetuste jagamisel võrdselt. Lastele kordades erineva toetuse jagamine nende sünnijärjekorra ja õvede arvu järgi rikub võrdse kohtlemise printsiipi“. Kaks tänast koalitsioonierakonda lubasid 2023. aasta Riigikogu valimiste eel kehtestada esimese ja teise lapse toetuseks 150 eurot kuus. Hoolimata sellest ei toimunud 2023. aasta kevadel läbiviidud muudatuste käigus lapsetoetuse ühtlustamist 100-le eurole kõigile lastele. Jõks avaldas lootust, et poliitikud tunnetavad, et ei ole õige anda lubadusi, mida ei ole võimalik täita. Isamaa erakonna juhtimisel võeti 2022. aastal vastu mõõdutundetu seadus. Paljud inimesed tundsid, et seadus riivab nende õiglustunnet. Rahvaalgatuse esitajate hinnangul sedavõrd suuri muutusi kaasa toovad plaanid oleks pidanud valijatega valimiste eel läbi rääkima ja siis menetlema eelnõu vastavalt hea õigusloome tavale. Eelnõu menetleti kiireloomulisena, mõjuanalüüsid jäid puudulikuks ja sisulist debatti ei peetud. Sotsiaalselt ja eelarveliselt kaalukaid otsuseid niimoodi vastu võtta ei tohiks. Endiselt on põhjalikult läbi uurimata praegu kehtiva toetussüsteemi mõjud. Jõks rõhutas, et sotsiaalselt sedavõrd kaalukad otsused ei tohiks lähtuda parteipoliitikast. Muudatused tuli 2023. aasta kevadel läbi viia, kuna tegemist oli hädaabinõuga. Vastasel juhul oleks põlistunud praegusest veelgi suurem erinevus perede toetamises ja ka eelarvekoormus. Pöördumise algatajad rõhutasid ka siis, et pärast

muudatuste läbiviimist peab algama töö selles suunas, et Eesti saaks parima võimaliku toetussüsteemi lastele ja lastega peredele. Sotsiaalministeerium viib läbi vastavat uuringut. Jõks mainis, et praegu Riigikogus esindatud poliitiliste jõudude seas ei tundu olevat neid, kes seisaksid toetussüsteemi tasakaalustamise eest. Selle eest, et riik ei tähtsustaks lapsi sedavõrd erinevalt. Eesti ei võida laste niivõrd erinevast riigipoolsest tähtsustamisest. Jõks tõdes, et toetuste süsteem on lausaliselt helde kolmelapseliste peredele. See on eelarvekulukas ja tõenäoliselt panustab ka maksutõusudesse. Seejuures peavad toetussüsteemi oma maksudest üleval ka väiksemate perede vanemad. Nende väiksemate perede vanemate seas on ka üksi last kasvatavaid vanemaid. Valdav enamus ühe vanemaga peresid on just ühe- ja kahelapselised pered. Algatuse esitajate hinnangul ei ole lahendus mõni järgmine ebavõrdse kohtlemise skeem, vaid ühtlasem, peamiselt lapsepõhine toetussüsteem, kus valdavaks toetusliigiks oleks piisava suurusega ja astmeline lapsetoetus. Algatuse esitajad on kriitilised ka selles osas, et alates neljandast lapsest hakkab toetus ühe lapse kohta (võrreldes kolmelapselise perega) kahanema. See ebakõla kinnitab praeguse süsteemi nõrkust. Peretoetust nähakse tulevikus vajaduspõhise lisatoetusena kõigile peredele. Algatuse esitajaid rõhutavad, et riiklikud toetused peavad olema proportsionaalsed ja õiglased, sest iga laps on oluline.

**Madis Timpson** andis kommenteerimiseks sõna Sotsiaalministeeriumi (SOM) esindajale.

**Kadri Raidi** sõnul on peretoetuste eesmärk pakkuda lastega peredele tuge laste hooldamise, kasvatamise ja õppimisega seotud kulude katmisel. Universaalne lapsetoetus kõigile Eesti lastele edastab selge sõnumi lastega perede väärtustamisest. Samuti toetab peretoetuste süsteem sündimust ja tunnustab lasterikkaid peresid, kes on põhiseaduse kohaselt erilise kaitse all. Hetkel kehtiva süsteemi järgi on lapsetoetus ühe lapsega perele 80 eurot, kahe lapsega perele 160 eurot kuus. Alates kolmandast lapsest lisandub lasterikka pere toetus kolme kuni kuue lapsega peredele 450 eurot ning seitsme ja enama lapsega perele 650 eurot kuus. See teeb kolme lapsega pere toetuseks kokku 710 eurot, mis on 230 eurot lapse kohta ja seitsmelapselisele perele 1310 eurot, mis on 187 eurot lapse kohta. Lasterikastes peredes jaguneb sissetulek rohkemate ülalpeetavate vahel, mis vähendab sissetulekut leibkonnaliikme kohta. See tähendab, et suuremate perede majanduslik toimetulek sõltub enam ka sotsiaalsetest siiretest. Hetkel ei ole valitsusel kavas täiendavaid muudatusi peretoetuste süsteemis.

**Madis Timpson** andis küsimusteks sõna komisjoni liikmetele.

**Kalle Grünthal** avaldas toetust kollektiivsele pöördumisele, aga tõdes, et Riigikogust loodetud tulemust ei saavutata, kuna praeguse valitsuse poliitika selle süsteemi muutmist ei toeta. Grünthali hinnangul tuleks pöörduda põhiseaduslikkuse järelevalve korras halduskohtusse tuginedes PS §-le 12, mille kohaselt kõik on seaduse ees võrdsed. See oleks nõu pöördumiseks, kuna selgelt esineb sotsiaalne ebavõrdus ühe, kahe ja enama lapsega perede vahel. Lisaks on PS § 27, mis sätestab, et perekond rahva püsimise ja kasvamise ning ühiskonna alusena on riigi kaitse all. Ainult nende meetoditega on võimalik suruda praegust valitsust normaalsusse.

**Kert Kingo** soovis teada, miks sedavõrd pikk aeg on kulud rahvaalgatuse päevakorda võtmiseks.

**Madis Timpson** selgitas, et kollektiivne pöördumine esitati augustis 2024 ja Kingo peab tõenäoliselt silmas 2022. aastal esitatud samasisulist pöördumist.

**Teel Jõks** lisas, et rahvaalgatuse esitamise platvorm võimaldab algatuse esitada mingi aja jooksul. Jälgiti poliitilist maastikku ja oodati sobivat hetke algatuse esitamiseks. Kuna SOM-il on valmimas ka perede uuring, siis kollektiivne pöördumine esitati augustis.

**Riina Solman** väljendas imestust, et esitatud on 2022. aasta pöördumisega samasisuline kollektiivne pöördumine.

**Teele Jõks** vastas, et 2022. aastal esitati „Peretoetused õiglaseks“ petitsioon eesmärgiga eelnõu menetluse debatti elavdada ja proovida süsteemi võrdsemaks saada. 10. novembril 2022. aastal toimus ka sotsiaalkomisjoni avalik istung. Kui president kuulutas seaduse välja, mis tundus ebaõiglane, siis enne Riigikogu valimisi algatati uus kollektiivne pöördumine. Selle eesmärgiks ei olnud enam konkreetse eelnõu menetlusse sekkuda. Kollektiivse pöördumisega soovitakse tulevikku vaatavalt kirjeldada, kuidas edaspidi võiks olla korraldatud laste ja lastega perede toetamine. Selle kollektiivse pöördumise nimi on „Iga laps on oluline!“.

**Riina Solman** tõdes, et nii pöördumise tekst kui ka argumendid on samad, kui eelmises kollektiivses pöördumises. Solman ei nõustu advokatuuri kunagise kriitikaga, sest argumendid suurte perede mastaabisäästu kohta ei olnud pädevad. Solman rõhutas, et sotsiaalkomisjonis valitseb selles osas konsensus, et iga laps on oluline. Isamaa erakonna eelnõus oligi ettepanek võrdsustada lastetoetused kõikide laste jaoks ja maksta 100 eurot kuus iga lapse kohta. Tegelikult iga lapsega suurenevad perekonna kulud. Suuremal perel on vaja rohkem ruumi ja vahendeid. Solman ei nõustu advokatuuri väitega, et mastaabiefekt aitab olukorda leevendada. See ei anna näiteks suuremat eluaset ega lisakohta autosse. Samaaegselt „Peretoetused õiglaseks!“ petitsioonile kogusid lasterikaste perede esindajad ligi 24 000 häält oma petitsioonile, millega paluti lastetoetused jätta kärpimata. Probleem on vastandumises, selle asemel võiks teha koostööd.

**Teele Jõksi** sõnul tehti näiteks Harjumaa Lasterikaste Perede Liidu esindajale ettepanek istuda ühise laua taha, aga nemad ei olnud huvitatud. Isamaa erakond on Jõksi sõnul aastaid kaitsnud ühe grupi huve. Kui tehakse sedavõrd suuri muudatusi mingisugusesse süsteemi ehk ühte toetust tõstetakse 115%, luuakse sujuva väljumise skeem ja kehtestatakse indekseerimine, siis need sammud peaksid eelnevalt olema ka valimisplatvormis välja toodud. Jõksi meelest rahvaalgatus ei ole rahvahääletus ehk tingimata ei ole õigus sellel, kes kogub rohkem hääli. Rahvaalgatuse mõte on suunata tähelepanu mõnele olulisele probleemile või ebakohale. Lasterikaste Perede Liidul on rahalised võimalused, mida antud petitsiooni esitajatel ei ole. Samuti ei ole käesoleva pöördumise algatajate taga ühtegi poliitilist jõudu ega erakonda. Soovitakse seista laste võrdsuse eest ilma poliitilisi jõude kaasamata. Jõksi sõnul algas probleem sedavõrd vastandava eelnõuga ja ei saa eeldada, et puudutatud pered sellises olukorras ei vastandu.

**Riina Solman** märkis, et kollektiivselt pöördujad tõid selle vastandumise välja ja sellest hetkest paraku ka avalikkus tegeleb vastandumisega. Lasterikkaid peresid alandati ja nendega pahandati avalikult. Kollektiivse pöördumise algatajate taga oli tegelikult sotsiaalkaitseminister, kes nende ettepanekuid ka kuulda võttis ja kes sõnamurdjalikult suurperesid toetavad meetmed ära kaotas. Lasterikaste Perede Liidu esindajad said osaleda ühisel istungil, aga eraldi oma petitsiooniga jõudsid Riigikokku alles siis, kui seadust oli juba muudetud.

**Merike Seling** kommenteeris, et on tõsine liialdus väita, et kolmanda lapse lisandumisel kasvavad pere kulud neljakordseks. Seadus muutis selle vahe pea neljakordseks. Praegu kehtiva korra järgi on kahe- ja kolmelapselise pere toetuse vahe suurem kui kolme- ja neljalapselisel perel. Seetõttu on oluline muuta toetus lapsepõhiselt võrdseks.

**Irja Lutsar** märkis, et toetus on ebaõiglane ka ühe- ja kahelapseliste perede suhtes, keda Eestis on ka palju. Lutsar väga toetab vajaduspõhisust toetuste maksmisel. On palju suuremaid peresid, kus vanemad ei ole raskustes ja ei vaja rahalist toetust. Need kaks aspekti vajaksid lahendamist ja sotsiaalkomisjon pole sellele tähelepanu pööranud. Oodatakse küll SOM-is valmiva uuringu tulemusi, aga uuringute tulemused ei ole kunagi mustvalged ja

üheselt võetavad. Otsused tuleb teha kaasaegsete meetodite põhjal ja neutraalselt.

**Teele Jõks** kommenteeris, et kui vaadata absoluutarve, siis väiksemates peredes ei ela vähem lapsi vaesuses kui suuremates peredes. Pöördumise algatajad leiavad, et väiksemas peres vaesuses elav laps ei ole vähem oluline, kui suuremas peres vaesuses elav laps. Riik peaks nägema vaeva selle nimel, et need vaesus elavad lapsed tuvastada. Uuringute puhul peaks vaatama ka perehüvitusi. Riik peaks teadma kui paljud kolmelapselised pered vajavad lasterikka pere toetust selleks, et vaesusesse mitte langeda.

**Madis Timpson** andis sõna SOM-i esindajale.

**Kadri Raid** vastas, et andmeid on vaadatud detailsemalt ja ka pöördumise algatajate loodud MTÜ-ga Õiglase Riigi Nimel (MTÜ) on sellel teemal juba suheldud.

**Kert Kingo** märkis, et pöördumise algatajad väidavad, et nad poliitikat ei tee, aga eelnõu menetlemise ajal tehti väga jõuliselt poliitikat ja toetati seaduse muutmist. Soriti lasterikaste perede rahakottides. Lasterikaste perede puhul unustati see põhimõte, et iga laps on oluline. Nüüd räägitakse küll vajaduspõhisusest, aga jäetakse välja see fakt, et Tallinnas on pered palju paremas seisus kui maapiirkondades. Miks vajaduspõhisusest räägitakse valikuliselt?

**Teele Jõks** kinnitas, et vaesusel on oluline regionaalne mõõde. MTÜ esindajad on üritanud juba pikemat aega kokku leppida kohtumist ka regionaalministriga, aga seni ei ole see õnnestunud. Regionaalne mõõde on ka näiteks kolmelapseliste perede puhul oluline. Pöördumise algatajatel ei ole kunagi olnud soovi ega eesmärki kelleltki toetust ära võtta. Küsimus on selles, milline oleks õiglasem toetussüsteem ja optimaalsem maksumaksja raha kasutamine. Mitte mingisugust vaenu ega vastandumist paljulapseliste peredega ei ole. Kollektiivse pöördumise 6 algatajast 5 on kolme- või enamalapselised.

**Karmen Joller** märkis Solmani öeldu peale, et ükski mittetulundusühing ei saa mõjutada sotsiaalkaitseministrit reformi läbi viima. Reform lähtus riigieelarve võimalustest. Riigi IT-süsteemid on praegu paraku sellised, et vajaduspõhisust on praktikas keeruline aluseks võtta. Üles on püütud leida suurema vaesusriskiga pered ehk näiteks ühe vanemaga pered ja püütud neid rohkem toetada. Joller kinnitas, et iga laps on oluline. Ka sotsiaalkaitseminister ei teinud reformi selleks, et kelleltki raha lihtsalt ära võtta. Sellised on hetkel riigi võimalused toetuste maksmisel.

**Riina Solmani** sõnul ei suuda riigi infosüsteemid selekteerida vajaduspõhisust, kuna puuduvad vastavad andmebaasid ja süsteemid ei ole üles ehitatud selliselt, et personaalne lähenemine oleks võimalik. Seaduses sellise asja sätestamine tähendaks käsitsi info administreerimist, mis läheks riigile veel kulukamaks. Isamaa erakond vaatas enne 2019. aasta riigikogu valimisi rahvastikupoliitika põhialuseid demograafia ja sünnoitotuste vaatevinklist, et saada rohkem sünde Eestisse. Pöördumise algatajad räägivad vajaduspõhisusest. Need on kaks erinevat ideoloogiat, mida ei ole mõistlik vastandada, vaid otsima peaks ühisosa.

**Hele Everaus** nentis, et iga lapsega rahaline vajadus siiski suureneb. Ta soovis teada, millised on pöördumise algatajate konkreetsed ettepanekud olukorra parandamiseks.

**Teele Jõks** vastas, et konkreetseid ettepanekuid ei ole SOM praegu kuulda soovinud võtta. Ministriga on nendest räägitud. Lapsetoetus peaks olema astmeline ehk siis see ei tähenda seda, et kõigil peaks olema 80 eurot. Küsimus on astme suuruses. Soome või Rootsi süsteemis on see aste võrdlemisi tagasihoidlik. Leedu süsteemis on aste mõõdukas. Pöördumise algatajad rõhutavad, et küsimus on selles, kui suur on see vahe erinevate laste vahel. Jõksi isiklik arvamus on, et neljalapselise pere toetus 200 eurot lapse kohta ei ole kuidagi ülemääraselt suur. Üks konkreetne ettepanek on teha vajaduspõhine peretoetus väiksematele

peredele. Toimetulekutoetuse saamine on väga keeruline. Vajaduspõhise peretoetuse saamiseks ei ole mingeid andmekogumeid vaja, vaid natuke ressursi ja head tahet. Jõks lisas, et näiteks üksikvanema lapsetoetust saab vaid see vanem, kelle lapsel puudub sünitunnistusel isakanne. Neid lapsi ei ole väga palju, kindlasti on neid vähem kui vaesusuuringus üks täiskasvanu pluss lapsed leibkondi.

**Hele Everaus** rõhutas, et iga laps on tõesti oluline ja Eesti riik peaks siiski jätkuvalt pakkuma laste jaoks rohkem kui vaid vaesuses olevatele lastele vajaduspõhiselt.

**Madis Timpson** küsis, mille poolest käesolev kollektiivne pöördumine erineb varasemalt esitatud kollektiivsest pöördumisest.

**Teele Jõks** vastas, et eelmine kollektiivne pöördumine esitati konkreetse eelnõu takistamiseks ja ühiskonnas debati algatamiseks. Uus kollektiivne pöördumine on tulevikku vaatav. MTÜ ja kollektiivse pöördumise allkirjastanud ei toeta vajaduspõhist lapsetoetust. Põhiseadust tuleks tõlgendada süstemaatiliselt, mitte lähtuda ühest paragrahvist. Kollektiivsed pöördujad on seda meelt, et suuremates peredes peaks olema suurem toetus lapse kohta, aga see astmelisus peaks olema tasakaalustatud.

**Madis Timpson** tänas kollektiivse pöördumise esitajaid istungil osalemise eest. Pöördumisele antakse kirjalik vastus.

### **3. Vabariigi Valitsuse algatatud sotsiaalhoolekande seaduse muutmise seaduse (pensionäritoetus) (508 SE) eelnõu teise lugemise ettevalmistamine (kaasamine)**

**Madis Timpson** rääkis sissejuhatuseks, et eelnõu esimene lugemine lõpetati 16.10.2024 ja muudatusettepanekuid tähtjaks ei esitatud. Eelnõu kohta esitasid arvamused Eesti Linnade ja Valdade Liit (ELVL) ning Eesti Pensionäride Ühenduste Liit (EPÜL). Timpson andis arvamuse tutvustamiseks sõna ELVL-i esindajale.

**Mailis Kaljula** tegi ülevaate ELVL-i arvamusest (lisa 2) eelnõule. Kohalikud omavalitsused (KOV) on seisukohal, et hooldekodus elavatele pensionäridele tuleb pensionäritoetust edasi maksta, kuna üldhooldusel olevate inimeste keskmine pension on Eesti keskmisest pensionist väiksem. Hooldekodus elavatest pensionäridest saavad paljud rahvapensioni, mille suurus on alla 400 euro kuus. Kuna inimese pension läheb üldhooldusteenuse eest tasumiseks, siis kes aitab katta inimese isiklikud kulud. Kui erihoolekandes on seaduses sätestatud, et inimesele peab jääma 15% tema pensionist isiklikuks kasutamiseks, siis üldhooldusteenuse puhul seda kohustust ei ole. Vastavalt õiguskantsleri ja Sotsiaalministeeriumi (SOM) soovitusel tuleb inimestele tema pensionist midagigi kätte jätta. KOV-id lähenevad sellele soovitusel erinevalt. Üksi elava pensionäri toetus (200 eurot aastas) võib tunduda küll väike raha, kuid vaesuspiiril elavale inimesele on see suur raha. Selle raha eest saab inimene soetada endale riideid, prille jms. Kui pensionäritoetust hooldekodus elavale pensionärile enam ei maksta, siis tuleb KOV-il neid inimesi toetada.

**Madis Timpson** palus SOM-i esindajal ELVL-i arvamust kommenteerida.

**Liidia Soontak** kõneles, et varasemalt tehtud otsuse kohaselt maksti hooldekodudes elavatele pensionäridele toetust seetõttu, et neil olid hooldekodude kulud väga suured. Kuna nüüd on hooldereformi tulemusel tingimused muutunud, siis vaadati üle hooldekodudes elavate pensionäride toetuste saamise alused. Soontak märkis, et hooldekodudes elavate pensionäride keskmine pension on ca 753 eurot kuus, mis on keskmisest vanaduspensionist ca 20 euro võrra väiksem. Ta arvas, et hooldekodudes elavatest pensionäridest ei saa olla paljud rahvapensioni saajad, kuna rahvapensioni saajate arv on väike.

**Kersti Suun-Deket** lisas, et üksi elava pensionäri toetus summas 200 eurot, mida makstakse

kord aastas oktoobrikuus, ei ole mõeldud igapäevasteks kuludeks. Praegu ei ole seaduses määratletud seda, mitu protsenti peab üldhooldusel olevale inimesele pensionist kätte jääma, kuid KOV peab lähtuma inimene individuaalsest vajadusest. Suun-Deketi sõnul jätvavad KOV-id pensionäriale nõ taskurahaks 20–25% tema pensionist. Suun-Deket märkis, et KOV-id peavad pensionäre, kes vajavad prille või muid abivahendeid, võrdselt kohtlema. KOV-ide abi ei tohi sõltuda sellest, kas pensionärid elavad kodus või hooldekodus.

**Mailis Kaljula** nõustus, et KOV-id peavad inimesi võrdselt kohtlema, aga kui üksi elav pensionär elab kodus, saab ta 200-eurost toetust, aga kui hooldekodus, siis mitte ning selle võrra on KOV-il suurem kohustus hooldekodus elavat pensionäri toetada. Kaljula lisas, et hooldereformi läbiviimisel ei arvestatud sellega, kui palju üldse peab KOV pensionäriale tema pensionist nõ taskurahaks jätma.

**Madis Timpson** andis komisjoni liikmetele sõna küsimusteks.

**Riina Solman** soovis SOM-i esindajalt teada, miks otsustati kärpeülesandena just hooldekodus elava pensionäri toetus kaotada. Muudatuse mõju (1,3 miljonit eurot) on riigi 18-miljardilise eelarve juures marginaalne. Hooldekodus elavad pensionärid on väga haavatav sihtgrupp. Solmani sõnul on see kärbe väga ebaõiglane.

**Liidia Soontak** kinnitas, et muudatus on seotud kärpeülesandega. Hooldereformiga seoses eraldab riik KOV-idele tuleval aastal ca 65 miljonit eurot. Muudatusega kärbitakse 1,35 miljonit eurot. See võib küll tunduda ebaõiglasena, aga tuleb arvestada riigi panusega üldhooldusteenusesse.

**Madis Timpson** soovis teada, kui palju riik 2024. aastal KOV-idele üldhooldusteenuse kuludeks eraldas.

**Kersti Suun-Deket** vastas, et selleks eraldati 56 miljonit eurot.

**Riina Solmani** arvates pannakse muudatusega KOV-idele täiendav koormus. Riigikohtu otsuse kohaselt tuleb KOV-il üldhooldusteenust rahastada. Solman soovis teada, kuidas saab riik KOV-idele lisarahastusega panna lisakohustusi. Hooldekodus elava pensionäri toetuse kaotamisel peab KOV neile vajamineva tagama.

**Madis Timpson** märkis, et Riigikohtu kohaselt, kui hooldereformiga lisakohustusi saanud KOV-idel ei jätku oma ülesannete täitmiseks raha, saavad nad seda riigilt kohtu kaudu nõuda.

**Kersti Suun-Deket** kommenteeris, et kui abi vajaval inimesel on prillide või muu abivahendi soetamiseks toetust vaja, siis saab ta seda taotleda vastavalt KOV-i kehtestatud korrale. Inimese sissetuleku sisse arvestatakse regulaarsed sissetulekud, 200-eurost üksi elava pensionäri toetust sissetuleku sisse ei arvestata. Suun-Deket arvas seega, et KOV-idele muudatusega seoses rahalisi kulutusi ei lisandu. Kui KOV ei ole seni abivahendite soetamist toetanud (vastavalt KOV-i volikogu määrusele), siis nüüd võib selleks vajadus tekkida.

**Riina Solman** märkis, et maapiirkondades rahvaarv väheneb ja sinna jäävad elama vanemaalised inimesed. Üksikisiku tulumaksu maksvad noored kolivad linnadesse ehk tegelikult maapiirkondades KOV-ide tulubaas pidevalt väheneb, aga kohustused suurenevad.

**Mailis Kaljula** lisas, et eelnõu saadeti kooskõlastusele kahepäevase etteteatamisega. Seletuskirjas ei ole kirjeldatud, kas KOV-ide kulud suurenevad või mitte.

**Madis Timpson** andis arvamuse tutvustamiseks sõna EPÜL-i esindajale.

**Andres Ergma** tegi ülevaate EPÜL-i arvamusest (lisa 3) eelnõule. Ergma märkis, et hooldekodukoht on viimastel aastatel ~40% kallinenud. Ta esitas näitena ühe hooldekodu kohatasu maksumuse kahetoalises toas: 2021. aastal 1260 eurot kuus ning alates 1. jaanuarist 2025 2090 eurot kuus. Ergma arvates ei ole hooldereform õnnestunud nii nagu sooviti, kuna keegi ei osanud ette näha kohatasude nii kõrget tõusu. Hooldekodus elaval pensionäril tuleb soetada ravimeid ja muid vajalikke tarbeid. Seni makstud 200-eurone pensionäritoetus on olnud suureks abiks. Ergma sõnul ei ole ilus riigil hooldekodus elavatelt pensionäridelt seda toetust ära võtta, eriti kuna selle mõju riigieelarvele on pea olematu.

**Madis Timpson** palus SOM-i esindajal EPÜL-i arvamust kommenteerida.

**Kersti Suun-Deket** vastas, et hooldekodude kohatasud on tõusnud seetõttu, et on tõstetud hooldekodude töötajate palkasid. Eestis on keskmine hooldekodu kohatasu hetkel 1328 eurot kuus. Vastavalt abivajaduse suurusele on hooldekodude kohatasud väga erinevad. SOM-il on plaan 2025. aastal analüüsida hoolduskulude komponenti. Selleks on vaja suhelda hooldekodudega ning KOV-idega. Suun-Deket tõdes, et hooldereform on veel poolik, tuleb analüüsida peale reformi toimunut, kas on vajalik teha seadusmuudatusi.

**Andres Ergma** lisas, et ainult 31 KOV-is saab keskmise pensioni eest üldhooldekodus koha.

**Irja Lutsar** arutles, et kas hooldekodudes elavad (varasemalt kellegagi koos elanud) pensionärid ei ole ebavõrdses olukorras kodus üksi elav pensionäriaga, kes saab oktoobrikuus 200 eurot toetust.

**Liidia Soontak** vastas, et kodus elaval inimesel on kõik kohustused enda kanda. Hooldekodus elava inimese hooldusvajaduse katab KOV. Seega ei ole hooldekodus elav pensionär kodus elava pensionäriaga võrdses olukorras.

**Irja Lutsar** täpsustas, et ta mõtles pensionäre, kes elavad hooldekodus. Nendest osa on varasemalt üksi elanud pensionärid (ja saavad täna pensionäritoetust) ja teised varasemalt kellegagi koos elanud pensionärid (ega saa pensionäritoetust). Hooldekodus on kõik elanikud samas situatsioonis, aga ühed saavad riigilt 200-eurost toetust, teised mitte. Kas see ei tekita ebavõrdsust?

**Kersti Suun-Deket** tõdes, et kui hooldekodus elavatest pensionäridest üks saab pensionäritoetust ja teine mitte, võib see tekitada ebavõrdsust.

**Hele Everaus** rääkis, et üldhooldekodus on inimesed kõigist ja kõigest sõltuvad – kas lähedastest, kes peavad kohatasu eest juurde maksma või KOV-ist, kes tasub hoolduskulud. Kui nüüd võtta nendelt inimestelt ära 200-eurone toetus, siis kas see pole liiast inimesele, kes on terve elu tööl käinud ning enda pensioni välja teeninud. Riik peab rohkem mõtlema sellele, mida inimesed, kellelt toetus ära võetakse, mõtlevad ja tunnevad.

**Riina Solman** nõustus Everausiga. Ta küsis, kas vaatamata SOM-i kärpeülesandele on mõistlik võtta ära inimestelt toetus olukorras, kus hooldekodu kohatasu on nii palju tõusnud. Kõige haavatavamalt inimestelt, kes ei saa enda eest seista, on väga inetu toetusi ära võtta. Solman märkis, et patsiendi elulõpu tahteavalduse eelnõu teemalises SOM-i esitluses on siiani sees lause, et riik hoiab sellega raha kokku. Solmani sõnul on hirmu ja õõva tekitav, et ei suudeta väärikalt vanemate inimeste eest hoolitseda. Kas SOM on kaalunud hooldekodus elavate pensionäride toetuse säilitamist?

**Liidia Soontak** vastas, et sellise kärpeotsuse on teinud Vabariigi Valitsus ning ametnike kohus on teha vastav eelnõu.



**Madis Timpson** pani hääletusele menetluslikud otsused.

**Otsustati:**

**3.1.** Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 13.11.2024 (konsensus: Hele Everaus, Karmen Joller, Irja Lutsar, Eero Merilind, Riina Solman, Madis Timpson).

**3.2.** Teha ettepanek teine lugemine lõpetada (poolt 5: Hele Everaus, Karmen Joller, Irja Lutsar, Eero Merilind, Madis Timpson; vastu 1: Riina Solman; erapooletuid 0).

**3.3.** Kui teine lugemine lõpetatakse, teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda ja viia läbi lõpphääletus 20.11.2024 (konsensus: Hele Everaus, Karmen Joller, Irja Lutsar, Eero Merilind, Riina Solman, Madis Timpson).

**4. Vabariigi Valitsuse algatatud vereseaduse muutmise seaduse (476 SE) eelnõu teise lugemise ettevalmistamine**

**Madis Timpson** rääkis sissejuhatuseks, et eelnõu esimene lugemine lõpetati 08.10.2024 ja muudatusettepanekuid tähtjaks ei esitatud. Timpson andis komisjoni liikmetele sõna küsimusteks.

**Riina Solman** palus Sotsiaalministeeriumi (SOM) esindajal meeldetuletuseks eelnõu tutvustada.

**Aia Simm** kõneles, et eelnõu puudutab vereülekande-eelsete uuringute korraldamist. Hetkel korraldab immunoematoloogiliste uuringute referentteenust SOM. Kehtiv hankeleping on sõlmitud Põhja-Eesti Regionaalhaigla verekeskusega. Eelnõuga viiakse immunoematoloogiliste uuringute referentteenuse korraldamine SOM-ist Terviseametisse. Terviseamet teeb juba täna järelevalvet vereülekande-eelseid uuringuid läbi viivate laborite üle.

**Madis Timpson** pani hääletusele menetluslikud otsused.

**Otsustati:**

**4.1.** Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 20.11.2024 (konsensus: Hele Everaus, Karmen Joller, Irja Lutsar, Eero Merilind, Riina Solman, Madis Timpson).

**4.2.** Teha ettepanek teine lugemine lõpetada (konsensus: Hele Everaus, Karmen Joller, Irja Lutsar, Eero Merilind, Riina Solman, Madis Timpson).

**4.3.** Kiita heaks teise lugemise menetlusdokumendid (konsensus: Hele Everaus, Karmen Joller, Irja Lutsar, Eero Merilind, Riina Solman, Madis Timpson).

**4.4.** Kui teine lugemine lõpetatakse, teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda ja viia läbi lõpphääletus 04.12.2024 (konsensus: Hele Everaus, Karmen Joller, Irja Lutsar, Eero Merilind, Riina Solman, Madis Timpson).

**4.5.** Volitada komisjoni esimeest allkirjastama kolmanda lugemise menetlusdokumendid (konsensus: Hele Everaus, Karmen Joller, Irja Lutsar, Eero Merilind, Riina Solman, Madis Timpson).

**5. Info ja muud küsimused**

5.1 Riigikogu sotsiaalkomisjoni, põhiseaduskomisjoni ja kultuurikomisjoni ühine avalik istung kodanikuühiskonna arengust: „Tugev kodanikuühiskond kui demokraatia alustala. Kollektiivsete pöördumiste roll ja mõju“ 18. novembril kell 11.00 Riigikogu konverentsisaalis

**Otsustati:**

5.1. Korraldada ühine avalik istung (konsensus: Hele Everaus, Karmen Joller, Irja Lutsar, Eero Merilind, Riina Solman, Madis Timpson).

5.2 Sotsiaalkomisjoni kiri Arenguseire Keskusele tööandjate mure kohta, et osades Eesti piirkondades ei taha inimesed tööle minna, kuna makstavad toetused on liiga helded.

(allkirjastatud digitaalselt)  
Madis Timpson  
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)  
Riin Lindpere  
protokollija

(allkirjastatud digitaalselt)  
Kristi Tori  
protokollija